

publication of the anticipated final volume in the Celtic Cemeteries in Moravia series (with a comprehensive mapping of the Břeclav, Třebíč and Znojmo districts). One can only hope that the study of Celtic cemeteries in Slovakia, which over the past two decades has focused more on a monothematic evaluation of certain categories of grave goods and on an analysis of remarkable grave units,⁶ will one day enjoy a similar source publication.

Andrej Vrtel

Štefan Oriško – Peter Buday: *Pramene k umelecko-historickému bádaniu a ochrane pamiatok na Slovensku (1846 – 1918)*.

Bratislava : Stimul, 2017, 262 s., ISBN 978-80-8127-198-4

Ochrana pamiatok na území dnešného Slovenska v období pred vznikom prvej Československej republiky bola doménou vládnuceho Rakúska a neskôr uhorských pamiatkových orgánov. Publikácia autorskej dvojice Štefan Oriško a Peter Buday osvetľuje práve obdobie počiatkov ochrany pamiatok pod správou uhorských inštitúcií v rokoch 1846 až 1918.

Kniha pozostáva z jedenástich kapitol. V úvodnej kapitole Peter Buday ozrejmuje čitateľovi dejiny pamiatkovej ochrany v danom období. Text je logicky rozdelený na podkapitoly, ktoré už v názve naznačujú jednotlivé medziny súvisiace s vývojom tohto spoločenskovedného odvetvia. V nasledujúcej kapitole vysvetľuje Štefan Oriško súdobé vnímanie pojmu pamiatka v kontexte historických udalostí vedúcich k čiastočnej postupnej stabilizácii pojmu a jeho využívaniu v procese konštituovania odborov, ktoré s týmto a ďalšími príbuznými výrazmi operujú. Nedostatočné definovanie pojmu *pamiatka* v súdobom zákone a problémy vyplývajúce z tohto stavu boli predmetom diskusií a kritických hlasov už v dobe jeho vzniku. V kapitole *Pamiatkový zákon* s prekladmi Zákona o zachovaní umeleckých pamiatok z roku 1881 a časti Forsterovej komparatívnej kritiky (s. 43) domáceho pamiatkového zákona Peter Buday sleduje a komentuje vznik a vývoj príslušnej legislatívy v Uhorsku, ako aj vybrané problémy, vrátane spomenutých terminologických nedostatkov a ich dopadu v praxi. Nasledujúca kapitola sa zaoberá evidenciou a inventarizáciou pamiatok, pričom poukazuje na v mnohom neprekonateľné problémy, s ktorými sa v tejto súvislosti stretávali uhorskí „pamiatkari“. Z hľadiska poznania a pochopenia historických prístupov k obnove pamiatok a ich dokumentácii považujem za zvlášť cenné nasledujúce štyri kapitoly (s. 68 – 211). P. Buday sa tu venuje obnovám vybraných nehnuteľných a hnuteľných pamiatok z územia Slovenska. Predovšetkým pomerne rozsiahla kapitola *Obnovy architektúry* s prekladmi textov Ipolyiho, Henszlmanna, Forstera či Ébera tému dôsledne osvetľuje a zároveň poskytuje priestor na ďalšiu prácu s vybranými prameňmi. V nasledujúcich dvoch kapitolách sa Štefan Oriško venuje tak kresbovej, ako aj fotografickej dokumentácii pamiatok v sledovanom období. Precízne vysvetlenie rôznych pohľadov, resp. prístupov k tvorbe a využitiu kresbovej a neskôr fotografickej dokumentácie je názorne doplnené o súvisiace pôvodné texty a pre danú tému takmer nevyhnutné ukážky kresieb a fotografií.

⁶ Cf.: REPKA, Dominik. Pohrebiská z doby laténskej na Slovensku. Stav bádania [Gräberfelder aus der Latènezeit in der Slowakei. Stand der Forschung]. In: *Študijné zvesti Archeologického ústavu SAV*, 2014, 56, p. 23-54.

Dôležitým aspektom reprezentácie jednotlivých krajín v Európe sa v 19. storočí stali veľké výstavy. Autorský komentár a preklady historických textov Bélu Czobora a Józsefa Miháliku predstavujú motívy organizovania výstav, ako aj prípravy a prezentáciu starého uhorského umenia na výstavách v Budapešti (1885, 1896) a v Paríži (1900).

Odlíšny pohľad na osobnosti Imricha Henszlmanna a Floriána (Flórisa) Rómera prináša Štefan Oriško v rozsahom nevelkej, avšak o to zaujímavejšej kapitole *Karikatúra a osobnosti pamiatkarstva*, ktorá ilustruje verejnú dobovú prezentáciu známych osobností, využívajúcu karikovanie v humoristicko-satirickom časopise.

Publikáciu uzatvárajú stručné biografie známych osobností pôsobiacich na poli ochrany pamiatok v polovici 19. a začiatkom 20. storočia.

Uvádzanie bibliografických odkazov na konci každej podkapitoly je, samozrejme, korektným postupom. Z hľadiska množstva odkazov a komfortu pri čítaní publikácie by však bolo podľa môjho názoru vhodnejšie priebežné uvádzanie poznámok pod čiarou. Rovnako by bolo prínosné z praktických dôvodov uviesť kompletný abecedný zoznam použitej literatúry a prameňov aj v závere knihy, nie len v jednotlivých kapitolách v rámci poznámkového aparátu.

Dejiny ochrany pamiatok na Slovensku sú zainteresovanému čitateľovi iste známe predovšetkým z prác Vendelína Jankoviča, pričom, ako uvádzajú autori v úvode publikácie, sledovanému obdobiu bola do súčasnosti na Slovensku venovaná skôr okrajová pozornosť. Kniha *Pramene k umelecko-historickému bádaniu a ochrane pamiatok na Slovensku (1846 – 1918)* naplnila ambíciu predostrieť čitateľovi celistvý obraz počiatkov a vývoja pamiatkovej ochrany v Uhorsku s dôrazom na územie Slovenska. Súčasný, zrozumiteľný, avšak kultivovaný jazyk, dynamicky plynúci text s množstvom prekladov pôvodných historických textov s odborným komentárom autorov ocenia iste študenti, ktorým je publikácia primárne určená, ale tiež každý, kto sa do nej začíta. Výdatné použitie spomínaných prekladov prináša možnosti na ich ďalšie využitie v tematicky príbuzných prácach a do istej miery tak môže niektorým bádateľom napomôcť prekonať jazykovú bariéru.

Lenka Ulašínová Bystrianska